

An aerial photograph of a vast forest with trees in various shades of green and yellow, suggesting autumn. In the distance, a large, light-colored building with a prominent central tower and a church spire is visible against a hazy, blue sky. The overall scene is peaceful and scenic.

Averbode

driemaandelijks tijdschrift - 52ste jaargang - 2024 - Nummer 1

P002258 - afgiftekantoor 2230 Herselt

Inhoud

Editoriaal	3
Christus Handelaar. Augustinus en het sacrament van Pasen	5
Als een lam naar de slachtbank	12
Gebed	15
Abdijnieuws	
Het retabel van Averbode keert na 150 jaar terug	16
Antifonaria online	20
Zusters van Tehachapi kiezen nieuwe priorin	20
De klokken van Averbode	21
Un psaume, une abbaye	22
Onschuldige abt	23
Nieuwjaar in de abdij	24
Averbode Extra	25
Abtsfeest	27
Arnikiuskapel	29
Conventswandeling 2024	29
Restauratie abdijmuur	31
Goede Week en Pasen in Averbode	33
Aangekondigd	34

Foto cover: Rupert Smets.

Editoriaal

abt Marc Fierens

Op paasmorgen gaan Petrus en Johannes het lege graf van Christus binnen. Over Johannes staat geschreven: "Hij zag en geloofde". Maar in feite heeft hij niets gezien. Hij en Petrus hebben niets gezien van het gebeuren van de verrijzenis. Ze hebben alleen gezien wat iedereen kon zien: dat het graf leeg was en dat het dode lichaam er niet meer lag.

Volgens sommigen was het lichaam geroofd of verborgen. Maar voor de leerlingen en de vrouwen betekent het lege graf dat Christus leeft, dat Hij is opgestaan. Ze geloven, maar het is niet het lege graf dat de grond van hun geloof is. Het feit dat het graf leeg is, is op zich nog geen reden om te geloven. Het lege graf is alleen een vraagteken. Wat is er met het lichaam van Christus gebeurd? Het geloof dat Christus verrezen is, is een antwoord op deze vraag. Maar dit geloof is niet vanzelfsprekend, het dringt zich niet op op basis van onweerlegbare feiten. Het geloof zoekt, het wordt gevoed, het ziet met andere ogen.

Als gelovigen ervaren we hoe moeilijk het soms is om te geloven, zeker als het om de verrijzenis gaat. Wat zou geloven toch zoveel gemakkelijker zijn, moest God ons bewijzen geven. Moesten Petrus en Johannes nu de verrijzenis van Jezus hebben meegemaakt, dan zouden ze inderdaad kunnen zeggen: we hebben gezien en geloven. Ze hebben echter alleen het lege graf gezien en toch geloven ze.

Verrijzenis van Christus, Retabel van Averbode, rechter vleugel

Christus Handelaar

Augustinus en het sacrament van Pasen

fr. Jan Vankeirsbilck

H. Augustinus, Philippe de Champaigne (1602-1674), Los Angeles County Museum of Art (US) – detail

Het hoogfeest van Pasen en de daarop volgende paastijd vormen het hart van het liturgisch jaar. In Augustinus' dagen was dat niet anders. Van 396 tot aan zijn dood was Augustinus (354-430) bisschop van de Kerk van Hippo Regius (Noord-Afrika). Hij was als bisschop in de eerste plaats herder voor zijn kudde en zielzorger van de gelovigen. De verkondiging van het Woord Gods te midden van de geloofsgemeenschap nam hij zeer ter harte. Zo maakte hij naam en faam als predikant. Gedurende bijna veertig jaar preekte hij elke za-

terdag en zondag en op alle feestdagen. In bepaalde tijden van het liturgisch jaar preekte hij elke dag, op sommige dagen zelfs verschillende keren en in een enkele viering zelfs meerdere malen.

Tota paschalis sollemnitatis

De cyclus van paaspreken neemt binnen de predicatie van Augustinus een bijzondere plaats in. Het gaat daarin immers over Pasen, de verrijzenis van de Heer, het centrale mysterie van het christelijk leven en het hart van

verrezen is voor onze rechtvaardiging, is het *sacramentum*. Volgens Augustinus' Brief aan Januarius is een liturgische viering een *sacramentum* wanneer een gebeurtenis zo wordt herdacht dat er voor ons nog een diepere betekenis uit te halen valt, een die naar ons heil verwijst: *Zo komt het dat we bij de paasviering niet alleen de feiten in herinnering roepen, namelijk dat Christus is gestorven en verrezen, maar dat we ook oog hebben voor de heilsbetekenis, de diepere betekenis van al het andere dat gebeurt. Hij is, zoals de apostel zegt, gestorven voor onze vergrijpen en verrezen voor onze rechtvaardiging. De overgang van de dood naar het leven is dus in het lijden en de verrijzenis van de Heer geheiligd (Brief 55,2). In sacramento vieren wil zeggen dat door de viering een feit wordt herdacht en tegelijkertijd geactualiseerd!*

De paasviering als het sacrament van het lijden en de verrijzenis van de Heer (Preek 231,7) is het *sacramentum* bij uitstek. De zichtbare betekenisvolle gebeurtenis is de historische dood en verrijzenis. De onzichtbare maar reële gebeurtenis is de overgang van de dood naar het leven. Pasen is het sacrament van de overgang: *Het woord 'pascha' komt [...] van het Hebreeuwse woord voor overgaan van het ene naar het ander, en wel, zoals ik al zei, van de dood naar het leven. In het Hebreeuws betekent pascha,*

Als een lam naar de slachtbank

Anoniem

Zuidelijke Nederlanden

17de-18de eeuw – olieverf op doek, 93 x 66,5 cm – Collectie Abdij Averbode

fr. Raymond Minaert

De geseling van Christus wordt in alle vier evangeliën vermeld (Mt 27,26; Mc 15,15; Lc 23,25 en Joh 19,1). Bij Lucas doch niet direct. Pilatus denkt eraan *Hem te laten geselen en Hem dan vrij te laten*. Onder druk van de massa geeft hij toe en laat hij Christus over *aan hun willekeur*. Of daarbij alsnog de geseling hoorde, laten we hier in het midden.

Hier wordt niet de geseling zelf voorgesteld, maar de voorbereiding op deze marteling. Tegen een onbestemde achtergrond zien we de figuur van Christus en twee beulen. Eén bindt Hem vast en de andere vlecht takken samen om Hem daarmee later te geselen.

Wat meteen in het oog valt is het geweldige contrast tussen Christus en zijn tegenstanders, de beulen. Hij straalt kalmte uit, wordt voorgesteld als een mythische held of god. Hij heeft een gelaten gezichtsuitdrukking en zijn lichaam draagt hoegenaamd geen sporen van mishandeling. Kortom schoonheid en rust komen hier samen. Hij is hier duidelijk het vlekkeloze lam dat ten offer gebracht gaat worden. Het Lam Gods dat daardoor de zonden van de wereld zal wegnemen. De zonde, het in opstand komen tegen God door het menselijk misbruiken van de vrijheid die ons gegeven is.

De twee beulen zijn de vertegenwoordigers van alles wat dit misbruik teweegbrengt. Hun gezichten zijn bijna grotesken, verwrongen en donker van huid. Daardoor wordt op symbolische manier hun tegenovergestelde situatie weergegeven. Zij zijn de knechten van het misbruik. Hier specifiek het machtsmisbruik. Dit zal alle krachten gebruiken om het positieve dat de Christusfiguur uitstraalt teniet te doen. Het schone, het ideale, zal aan flarden gereten worden. Daardoor houdt dit schilderij ondanks de schijnbare rust een spanning in. Een spanning zoals men die beleeft kort voor het doek opengaat in het theater.

De geselpaal lijkt op het fragment van de zogenaamde 'Geselpaal van Christus' die bewaard wordt in de kerk van Santa Prassede (gebouwd in 822) te Rome. Gedurende de Goede Week wordt deze bezocht door veel bedevaarders.

Abdijnieuws

Het retabel van Averbode keert na 150 jaar terug

Het 'Retabel van Averbode', een Vlaams topstuk uit de collectie van het MAS, keerde op 29 november 2023 terug naar de abdij. Met deze langdurige bruileen verbindt het MAS het collectiestuk met de erfgoedgemeenschap waar het vandaan komt. De terugkeer kadert in het project 'Vlaamse meesters op hun plek' van Openbaar Kunstbezit Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen.

Vereende krachten

Het eikenhouten retabel is het werk van verschillende ambachtslieden. De schrijnwerker, of bakmaker, maakte de bak waarin het beeldhouwwerk past; de beeldsnijder zorgde voor het gebeeldhouwde deel; de metselsnijder maakte het speciale houtsnijwerk aan de bak, zoals arcades en andere architecturale versieringen; de stoffeerder en vergulder leverden de polychromie op de beeldjes en de versiering ervan met bladgoud; de schilder maakte de taferelen op de geschilderde zijluiken; de prenter ten slotte, zorgde voor de

neerd. Alles werd gereinigd met een neutraal detergent. Alles werd in een bad van washars ondergedompeld om de hechtingen te voltooiën en de invloed van vocht tegen te gaan. Retouches in de polychromie werden beperkt tot de aangezichten.

Een Vlaams topstuk

Het retabel is sinds 2015 een Vlaams topstuk en dus 'zeldzaam en onmisbaar'. Zeldzaam betekent dat er zich 'weinig andere gelijke of gelijksoortige en in dezelfde staat in Vlaanderen' bevinden. Het is onmisbaar voor ons 'collectieve geheugen' aangezien we bijzonder goed zijn ingelicht over zijn geschiedenis.

Het retabel vormt daarnaast een 'relevante schakel in de kunstproductie van Vlaamse en Antwerpse retabels en andere kunstvormen'. Als prachtig voorbeeld van laatmiddeleeuws Antwerps beeldhouw- en schilderwerk leert het retabel van Averbode ons veel over de retabelkunst en heeft het dus ook een 'ijkwaarde' – met andere woorden, zal men er andere stukken mee vergelijken. Het heeft ten slotte ook een bijzondere 'artistieke waarde'. Het beeldhouwwerk is meesterlijk en het plooienspel van de gewaden geraffineerd. In de literatuur spreekt men al vroeg over een 'parel van de laatgotische Antwerpse beeldhouwkunst'. De geschilderde zijpanelen zijn voorbeelden van de zogenaamde Antwerpse maniëristische stijl.

Zorg voor een topstuk

Het retabel staat sinds 29 november 2023 terug op de plaats waarvoor het gemaakt is... of toch bijna. Want ondertussen staat er in Averbode een andere kerk, en functioneert het retabel niet meer in die functie – dus als achtergrond voor een altaar.

Het retabel staat nu in een passieve klimaatvitrine die beschermt tegen stof, licht, ongedierte, vandalisme en diefstal. Het klimaat en het licht worden constant gemeten.

Bovenstaande tekst is een samenvatting van het artikel van Roger Marijnissen in Tijdschrift der stad Antwerpen (april 1961), met integratie van elementen uit het artikel van Vera De Boeck (conservator MAS), in OKV, Tweemaandelijks Kunst- en Erfgoedtijdschrift (februari-maart 2024). Eerder verscheen over dit retabel een artikel van de hand van Trudo Jan Gerits in Averbode (1976, nummer 1).

Van links naar rechts: Moeder Mary Oda (Tehachapi), Abt-generaal Jos Wouters, Moeder Augustina (Doksany)

De klokken van Averbode

Op initiatief van de medebroeders 'buitenheren' werd in het jubileumjaar van de Orde (1121-2021) een nieuwe klok gegoten voor de abdijtoren van Averbode. Zij werd Hugo gedoopt, naar de zalige Hugo van Fosses, eerste abt van Prémontré.

Dit gebeuren was voor onze medebroeder Jozef Van Osta de aanleiding om de geschiedenis van de klokken- en beiaardcultuur van de Abdij van Averbode chronologisch en uitvoerig te beschrijven.

Dit historiografisch werk werd rijk geïllustreerd uitgegeven in een mooi gebonden boek, dat werd voorgesteld in het abtskwartier van de abdij, op zondag 10 december.

De aanwezigen werden verwelkomd door abt Marc Fierens. Vervolgens stelde beiaardier

dr. Luc Rombouts (beiaardier van o.a. de Vredesbeiaard van de Abdij van Park en van de beiaard van de Universiteitsbibliotheek van Leuven) het boek voor. Ten slotte nam ook auteur Jozef Van Osta het woord. De namiddag werd muzikaal opgeluisterd door cellist Pieter-Jan De Smet

Het beluisteren van het luiden van de klokken kon omwille van het regenweer niet doorgaan. Alles werd afgesloten met een re-

ceptie en er was de mogelijkheid om het boek aan te kopen. Om 18 u. konden de aanwezigen het avondgebed van de abdijsamenleving bijwonen, waarvoor alle klokken werden geluid.

Un psaume, une abbaye

Tijdens de Goede Week 2022 en nog eens tijdens de maand juli van dat jaar verbleef Marie-Line Burguière (Parijs) in de abdij. Zij werkte aan een boek over abdijen in Europa: *Un psaume, une abbaye*, een fotoboek waarin verschillende Belgische, Franse en Britse – en zelfs een Noorse – abdijen worden voorgesteld met beelden over het dagelijks leven. Elke gemeenschap koos een psalm die een weerspiegeling wil zijn van hun leven.

Ook Averbode komt aan bod in dit prachtige boek. Wij kozen voor psalm 133 (132): 'Zie, hoe goed, hoe weldadig broeders te wezen en samen te zijn'. Het is de weerspiegeling van

Marie-Line BURGUIERE

UN PSAUME, UNE ABBAYE ONE PSALM, ONE ABBEY

het ideaal van de Regel van Sint-Augustinus: één van ziel en één van hart op weg naar God. Abt Marc Fierens schreef er een mooie bezinning bij.

Het boek is tweetalig uitgegeven (Frans-Engels). Het kan aangekocht worden via uitgeverij Weyrich:

www.weyrich-edition.be/produit/un-psaume-une-abbaye

Onschuldige abt

Het feest van de Onschuldige Kinderen herdenkt op 28 december de kindermoord van Bethlehem, die op last van koning Herodes de Grote werd uitgevoerd (Mt 2,16-18).

Het is een dag waarop de waarden van nederigheid, tolerantie en delen doorschemeren en ons eraan herinneren dat iedereen, ongeacht leeftijd of status, respect en aandacht verdient.

In sommige streken gingen, net als bij Sint-Maarten of Driekoningen, kinderen de straat op om te bedelen om snoep of geld. Andere streken kenden het “kinderbisschopspel”, waarbij een kinderbisschop werd gekozen. Deze jongen trad voor één dag in de kapittelkerk als bisschop op. Met een groep kinderen als aanhang ging hij bij hoogstaande personen eten en kreeg daar ook kleine geschenken. In sommige gezinnen mag het jongste kind op deze dag kiezen wat er gegeten wordt.

Ook onze abdij kent dit gebruik. De jongste novice neemt op die dag de plaats van de abt in en mag daarbij ook de pontificale dragen.

Maak kennis met abt Bram...

Averbode Extra

Op 4 januari 2024 werd in Het Moment tijdens een persmoment het nieuwe abdijbier Averbode Extra gelanceerd, naar aanleiding van 10 jaar abdijproducten. Na een verwelkoming van voorzitter Sabine De veilder, sprak abt Marc Fierens over de betekenis van de korf abdijproducten en Het Moment in de zending van de abdij. Het behartigen van een sociale functie van de abdij knoopt vandaag

De typische plankenweggetjes vormden onze ondergrond tot aan de rivier de Helle. Van daar werd het iets uitdagender. 'Paden vol uitstekende boomwortels' schreef de wandelgids en het moet zo iets zijn geweest waaraan confrater Peter zijn voet bezeerde. Na het gebruiken van onze lunch aan de voet van de Hertogenheuvel moesten we noodgedwongen opsplitsen. Peter, fysiek en vooral moreel gesteund door Jos, nam een alternatieve weg naar een nabijgelegen parking waar ze later zouden worden opgepikt. Toen wisten we nog niet dat de voet van Peter op twee plaatsen gebroken was, en dat hij – na een operatie – twee maanden zou moeten revalideren. Eric en Viktor, onder leiding van Herman, hernamen de uitgestippelde wandeling die grotendeels voerde over de typische venenpollen, met het voornemen zich niet te laten ontmoedigen door nattigheid. Het genoegen van een mooi en glooiend landschap in een late namiddagzon beloonde de inspanning.

Peter en Jos werden op de plaats van afspraak weergevonden. Peter pikkelde de auto in om mee te avondmalen in Verviers. Restaurant *Au vieux Bourg* gaf de gezellige voedsaamheid om deze 43ste editie te besluiten. VH

Restauratie abdijmuur

De restauratiewerken aan de abdijmuur schoten wel wat op, maar niet enorm. Eerst waren er in oktober reeds vriestemperaturen en november en december waren zo nat dat werken bijna onmogelijk was. We willen graag toch al wat resultaten van de restauratie delen met onze lezers. Het einde van de werken is voorlopig voorzien voor eind 2024... maar er komen steeds weer verrassingen naar boven.

Goede Week en Pasen in Averbode

Palmzondag, 24 maart

- 7.30 u.: Morgengebed
- 11 u.: Eucharistieviering met palmwijding
- 18 u.: Vespers

Witte Donderdag, 28 maart

- 7.30 u.: Morgengebed
- 12 u.: Middaggebed
- 16 u.: Boeteviering met aansluitend stille tijd
Gelegenheid tot persoonlijke belijdenis
- 18.15 u.: Afsluiting boeteviering
- 20 u.: Plechtige eucharistieviering
stille aanbidding tot 22.30 u.
met de parochies van de Zone Averbode

Goede Vrijdag, 29 maart

- 7.30 u.: Morgengebed
- 12 u.: Middaggebed
- 15 u.: Dienst van Goede Vrijdag
- 19 u.: Kruiswegmeditatie in openlucht, *samenkomst op het plein voor de abdijkerk, samen met de vormselkandidaten met ouders en familie van de pastorale eenheden rond de abdij.*

Stille Zaterdag, 30 maart

- 7.30 u.: Morgengebed
- 12 u.: Middaggebed
- 21.30 u.: Paaswake en eucharistie

Paaszondag, 31 maart

- 9 u.: Morgengebed
- 11 u.: Plechtige eucharistieviering
- 18 u.: Paasvespers

*Tijdens de paasweek (tot en met Beloken Pasen 7 april):
elke dag om 18 u. plechtige paasvespers*

“Averbode” is het contactblad van de norbertijnen van Averbode • Redactie: Marc Fierens (verantwoordelijke uitgever), Jan Eygenraam, Herman Janssens, Jos Vanderbruggen (eindredactie & vormgeving), Paul Van Herck. • Administratie: Abdij van Averbode, Abdijstraat 1, 3271 Averbode

**www.abdijaverbode.be
tijdschrift@abdijaverbode.be**

**Jaarabonnement: € 20,⁰⁰
rekening: BE95 4529 1705 2158**